

ПОШУКОВІ СТРАТЕГІЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ

Мабуть, не помилюся, коли скажу, що публікації “СіЧ”і, які порушують проблеми порівняльного літературознавства, упродовж останніх 10-15 років відтворюють рух компаративної думки в Україні, напрями порівняльних досліджень, проблематику. Довкола “СіЧ”і зосереджені провідні фахівці з галузі, які достойно репрезентують наукові школи (відділ компаративістики Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ – Д. Наливайко, Т. Денисова, Г. Сиваченко; Львівський університет – М. Ільницький, В. Корнійчук; Тернопільський – Р. Гром’як, М. Ткачук, Києво-Могилянська академія – В. Моренець, В. Панченко та ін.). На наших очах народжується компаративістика у Дніпропетровську, Одесі, Бердянську, і завдяки публікаціям “СіЧ”і, як-от окремого “бердянського”, “волинського” номерів, маємо можливість судити про спільні і відмінні моменти в підходах, виборі матеріалу, завданнях порівняльних студій.

Уміщені в “СіЧ”і матеріали дають змогу відстежувати пошукові стратегії компаративістики: від глибоких розмислів “за” і “проти” до рефлексій над новим її етапом – компаративістикою і теорією та історією літератури (Д. Наливайко), до теорій новітнього порівняльного літературознавства, уміщених у подачах того ж Д. Наливайка та членів його команди – Т. Денисової, Г. Сиваченко, О. Дубініної, Г. Стембковської, І. Лімборського. Усебічно репрезентовані праці, в яких порушено проблеми рецепції і порівняльної поетики, антропологічні, соціокультурні, імагологічні стратегії. Особливо активно висвітлюється інтердисциплінарна проблематика, мультикультуральна (Н. Висоцька), постколоніальні студії (О. Юрчук, Т. Гундорова).

Знаковими стали публікації Ю. Барабаша (№ 2, 8 за 2011 р., № 9 за 2013 р.), М. Ільницького (№ 3, 4 за 2012 р.), І. Дзюби. Узагалі “шевченкознавча компаративістика” в “СіЧ”і (це термін Ю. Барабаша) дає можливість говорити про “фахову честь” і авторів, і видавців (маю на увазі публікації Ю. Барабаша про Шевченка, зокрема й у № 9 за 2013 р., його дискусію з Грабовичем; О. Астаф’єва “Поезія Шевченка в польських перекладах ХХ ст.”, № 2 за 2013 р., Д. Наливайка, М. Ільницького, О. Бороня, В. Смілянської).

Якби постало питання про способи структурування “компаративного матеріалу” в “СіЧ”і, я б визначила передовсім ті, що стосуються контактено-генетичної сфери: їх порівняно з попередніми десятиріччями менше, і це зрозуміло. Сюди зараховую й розмисли перекладознавчого характеру (рубрика “Перекладознавство”: М. Стріха; Яр. Кравець – “Білоруський сонет в Україні”, № 7, 2011 р.; С. Ткаченко – про переклади Рембо, № 7, 2011 р.; “Стратегії перекладу живописних ефектів П. Тичини англійською мовою” М. Фоки, № 11, 2012 р.; “Поезії Р. Фроста в українських перекладах” В. Кикотя, № 11, 2012 р. тощо). Тут знайшли своє місце і праці рецептивного плану: “Австрійська література: моделі рецепції тексту” (№ 3, 2011 р.), “Рецепція поетичної спадщини Шевченка в німецькомовному просторі” (№ 7, 2013 р.) І. Зимомрі; “Б. Антонич і польські поети-модерністи: літературний діалог” (№ 3, 2012 р.) О. Сливинського; т. зв. бінарні студії на зразок І. Барчишиної (М. Волошин – В. Свідзинський) та ін.

Основне навантаження в т. зв. “компаративному матеріалі” лягає на типологічні студії, що теж зрозуміло: журнал відтворює теорію й історію

новітнього порівняльного літературознавства в різних аспектах. У цьому випадку це проблеми порівняльної поетики на різних рівнях: тематичному, зокрема наратологічні аспекти тематології (І. Буркут, У. Гнідець, Г. Токмань, № 11, 2011 р., С. Романов, № 2, 2011 р.), ТСО; менше на генологічному (О. Колінько “Компаративний дискурс української і російської новели к. XIX – поч. XX ст.”, № 11, 2012 р.). Не пройшли повз увагу фахівців типологічні студії, виконані на рівнях літературних напрямів і стилів (це те, що засвідчило помітні зміни в українському порівняльному літературознавстві): Н. Мафтин “Поетика експресіонізму в романах О. Турянського та Л. Андрєєва”, № 10, 2011 р.; Л. Дем’яненко “Імпресіонізм у музиці і літературі (М. Коцюбинський і Клод Дебюссі)”, О. Бродської “Артур Шніцлер в інтер’єрі українського символізму”, № 10, 2011 р.; І. Оржицького “Перуанський поетичний авангард”, № 7, 2011 р.

Ще не так давно Д. Наливайко писав, що проблема “література в системі мистецтв як галузь компаративістики” в українській науці відносно нова: активізація її спостерігається в 70–80 роках. Це те, що традиційно було пріоритетом французької, американської, німецької компаративістики. Сьогодні на основі публікацій “СіЧ”і можна говорити про “теоретичні парадигми вирішення цієї проблеми”. Наведу лише назви праць: І. Заярна “Мистецтво кіно в поетичних експериментах авангарду (М. Семенко – Кручених)”, № 12, 2012 р.; Д. Дроздовський “Література і кіно (п’єса Т. Вільямса і фільм)”, № 8, 2012 р.; О. Дубініна “Твори Шекспіра в екранізаціях А. Куросави”, № 10, 2012 р. та ін.

У порівняльних студіях, репрезентованих “СіЧ”чу, поважне місце посідають інтертекстуальні студії: Е. Циховська “Леопольд Стафф як простір інтертекстуальності”, № 10, 2011 р.; кілька публікацій О. Гальчук про українську літературу та античність, № 12, 2012 р. та ін.; статті М. Шаповал. Дуже цікавий польсько-український матеріал, зокрема кресознавство Р. Радишевського, О. Астаф’єва, Є. Нахліка та польських авторів; мультикультуральні, постколоніальні студії: Н. Висоцька “Єдність множинного (проблеми культурного плюралізму)”, № 4, 2012 р.; реакція на студію О. Юрчук про “Історію Русів”, № 11 за 2011 р., № 5 за 2013 р.; роботи Т. Денисової.

Нещодавно мені випала можливість брати участь у міжнародному симпозиумі з компаративістики, який проводив Інститут літератури Грузії (26 країн-учасників), і там я почула таке: “У вас в Україні найкраще розвивається імагологія”. Чесно кажучи, після праць Пажо, Дизеринка, Лірсена (Нідерланди) це було трохи несподівано. Але я згадала, як розвивав цю проблему на сторінках “СіЧ”і Д. Наливайко (своїми вислідами й думками/журнальними подачами) і подумала, що справді, рівень опрацювання її – від “Двох руських народностей” М. Костомарова, В. Антоновича, В. Яніва, В. Липинського і т. д. – заслуговує на увагу. Вагомі в цьому зв’язку й публікації “СіЧ”і, зокрема “Літературознавча імагологія (предмет і стратегії)” Д. Наливайка, а також дослідження Т. Рязанцевої, Т. Свербілової, Г. Сиваченко, В. Орєхової та ін., кандидатські й докторські дисертації із цієї проблематики. У такому напрямі виконана й публікація К. Костянтиненко “Уявлення італійців про Русь” (№ 4, 2012 р.).

Мабуть, міркуючи над т. зв. “компаративним матеріалом” “СіЧ”і, не можна обійти увагою й інші рубрики, де він знаходить своє відображення. Маю на увазі інформації про наукові конференції, тематичні виступи, які репрезентують розмаїтий спектр проблем, що розробляють учені як України, так і зарубіжжя. Це “Українська література в загальноєвропейському контексті” (№ 10, 2012 р.), “Шекспірознавчий конгрес у Празі” (№ 10, 2011 р.), “Полілог культур” (№ 12, 2012 р.), “Мови і літератури в глобалізованому світі: взаємодія та самотність” (№ 12, 2012 р.), “Інтертекст як літературознавча проблема” (Люблін) (№ 3, 2013 р.), “Волинь філологічна: текст і контекст. Явище синтезу мистецтв у

літературі” та ін. Те ж стосується і презентацій нових праць, розлогіх рецензій, серед яких особливу увагу викликали ті, які зосереджені довкола випусків “Літературної компаративістики” та ювілею відділу компаративістики.

Говорити гарні речі про зроблене “СіЧ”чю можна довго – “СіЧ” варта того. Одна з публікацій журналу, присвячена історії Інституту літератури (№ 1 за 2011 р.) мала таку назву: “Вісімдесят і далі...”. Вірю, що після 75 “СіЧ” буде так само (далі!) твердо стояти на своєму: правдиво і професійно відтворюватиме розвиток наукового й літературного процесу в усіх його виявах.

Ну, і як годиться в подібних жанрах: що хотілося б побачити, крім сказаного, у наступних номерах. По-перше, думки ще інших компаративістів: “східного” матеріалу майже не чути. Винятків небагато: Ю. Кочубей про Нуайме й українську літературу, М. Гуменюк про Аблязіза Велієва (№ 9, 2012 р.), отець Ісіченко “Петро Скарга і християнський Схід: український вимір”, № 9, 2012 р. – це мало, звичайно. Компаративістика на Сході (Японія, Китай) розвивається дуже активно, як і на Близькому Сході, у Туреччині. По-друге, спадає кількість публікацій зарубіжних літературознавців-компаративістів. У 2005–2008 рр., коли готувалася антологія “Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи”, їх було значно більше, і вони, ці публікації, помітно вплинули на рух наукової думки в Україні. Я маю пропозиції з Інституту літератури Грузії, Вірменії, Азербайджану й готова передати їх “СіЧ”і.

